

Pusztulás után felújítás

Az Országos Erdészeti Egyesület Nagykanizsai Helyi Csoportjának tagjai és a meghívott vendégek – mintegy 80 fő – 2008. május 14-én, a Zalaegerszegi Erdészet területén, a Csácsi Arborétumban találkoztak.

Tihanyi Gyula egyesületi titkár üdvözölte a megjelenteket, ismertette az OEE legutolsó és az elkövetkező rendezvényeit, kiemelve a vándorgyűlésen való részvételt.

Bevezetőként Horváth Ferenc, a Zalaerdő Zrt. vezérigazgató-helyettese a szakmai napok már hagyományos jellegét emelte ki, hiszen a szakemberek visszatérnek egy korábbi helyszínre. Három évvel ezelőtt ugyanitt a bükk katasztrofális pusztulását szemlélték meg, mely nagyon elkésérítő és kilátástalan volt, most pedig már látni lehet a változásokat.

Megemlítette, hogy 200 000 bruttó m³ fa pusztult el a vállalatnál, ebből 140 000 m³ volt a bükk. Elsősorban a határtermőhelyeken és kiemelten ebben a térségben a csácsi erdőtümbben, ahol a kissé túltartott bükkös-állományok nem tudták elviselni a kialakult éghajlati változásokat.

Az erdészeti szakigazgatás tavalyi mérlegbeszámolója már úgy értékelte, hogy a bükkpusztulásnak vége. Felmerül továbbra is a kérdés, hogy azok a fák, melyek túléltek, milyen állapotban vannak, milyen értékvesztést szenvedtek el – fejezte be Horváth Ferenc.

Nagy László erdészetigazgató, mint házigazda ismertette a 3-5 évvel ezelőtti bükkpusztulást, annak nehéz felszámolását és a jelenlegi állapotokat:

– A Zalaegerszegi Erdészet 10 746 hektáron gazdálkodik. A fafajok között a bükk területben 18 százalékos, fatömegben 28 százalékos arányt képvisel. Bükköseink jelentős része nem bükkös klímában, karbonátos löszön, vályogon

kialakult termőhelyeken, rossz vízgazdálkodású erdőtalajokon található.

A 90-es évektől fellépő csapadékhiány 2000-2003. között tartós aszályal folytatódott.

Növekedett a hőszéles napok száma, és jellemzővé vált a párahiány. A szárazság következményei az erdőkben is jelentkeztek, legnagyobb mértékben a bükkösök károsodtak.

Elsőként az állományszegélyeken, gerinceken, illetve a déli kitettségű domboldalakon álló törzsek lombvesztése volt megfigyelhető. A kisméretű levelek, a sárguló lombzat mutatta elsőként a vízhiányt, amely csúcscsúszáradással folytatódott.

A másodlagos károsítók tömeges fellépését a 2003-as évtől tapasztaltuk. Fő károsítóként a zöld karcú díszbogárt (*Agrius viridis*) és a bőbitás bükkiszüt (*Tapbrorynchus bicolor*) határozták meg.

A 2004. évre óriási méretet öltött a fák

elhalása. Az akkori legfontosabb feladatunknak az értékmentést tekintettük, ami az elhalt fák gyors letermelését, kiszállítását és értékesítését jelentette.

A 2003-2006. közötti időszakban mintegy 120 000 bruttó m³ bükk-fanyagot termeltünk le.

Az időben kitermelt faanyag még értékesíthető rönkválasztékot is adott, míg a teljesen elszáradt törzsek már törészen is befülledtek. A koronarész vízszint szinte kivétel nélkül felkészítetlenné vált. A korhadt, reves koronarész a döntés során letörik, így ezekben a termelésekben 10-15 százalékkal magasabb apadékkal számolhattunk.

Számítások szerint a nettó m³-re kiutatott értékvesztés 2700 Ft volt. Továbbá figyelembe véve a 10 százalékkal magasabb apadékokat – amely normál viszonyok esetén export tűzifát adna –, a veszteség további 860 Ft-tal emelkedik köbméterenként.

Így erdészeti szinten 4 év alatt a bükkfaj száradása miatt bekövetkezett árbevétel-kiesés 299 millió Ft volt. A 400 Ft/m³ termelési és 1000 Ft/m³ szállítási költség-többlet, további 118 millió Ft-ot jelentett.

A bükkállományok pusztulása 2006. decemberéig összességében 417 millió Ft közvetlen kárt okozott az erdészetnek.

Az erdőpusztulás a 674,1 hektáros csácsi kerületben lévő bükkös-állományokat érintette leginkább. Itt észleltük először 2003-ban a bükkösök károsodását. Akkor három erdőrészletben 1992 nettó m³ egészségügyi termelést végeztünk. A károsítás mértékét mutatja, hogy az idős, 100 év körüli erdőkből csak 33 százalékos rönkkihozatalt értünk el.

A 2004. évben emelkedett a károsítás mértéke, ennek következtében az egészségügyi termelések üteme is. 31 erdőrészletből 12 055 nettó m³ károsított faanyagot termeltünk ki.

Az erdészkerület területének 28 százalékan folyt fakitermelés, melynek nyomán 22,0 hektár erdőfelújítási kötelezettség keletkezett. A faanyagromlás mértékét mutatja, hogy a rönkkihozatal már csak 22 százalék volt.

– További 12 500 nettó m³ -t kellett felkészítenünk a 2005-2006-os években. Így a csácsi kerületben a 4 év során 26 500 nettó m³ letermelésére került sor – fejezte be Nagy László.

Ismeretes, hogy a csácsi erdőtümbben már 130 évvel ezelőtt is szakszerű erdőgazdálkodás folyt. 1945 előtt a híres Zalavári Apátság volt a tulajdonosa.

A bükkpusztulás tudományos értékelését Molnár Miklós, a Nyugat-magyarországi Egyetem Erdő és Faanyagvédelmi Intézetének munkatársa adta elő táblázatokkal és fotókkal illusztrálva. Az éghajlatváltozást emelte ki, ezen belül is alapvetően a tavaszi és a nyári csapadék folyamatos csökkenését. A három szél-

(folytatás a 189. oldalon)

(folytatás a 183.oldalról)

sőségesen száraz, aszályos év után a bükkfák ellenálló képessége csökkent, a növedék visszaesett, vagy meg is szűnt. Molnár Miklós bővebben a helyszínen mutatta be a pusztulás okait.

A helyszíni bejárás első állomásán Nagy László számolt be arról, hogy Alsónemesapáti 24/C 110 éves erdőrészben 2004 és 2005-ben 2,7 hektár bükkös pusztult el a domb tetején, melyet letermeltek. Természetes újulat 30 százalék volt, a többi területet kocsánytalan makkal vetették be. A szépen kivitelezett soroló csemeték biztató növekedést értek el.

A csácsi tömbben – ahol a dombtetőről szép kilátás nyílik a jellegzetes dimbes-dombos zalai tájra – Horváth László a kerületvezető erdész.

A második helyszínen, amely szintén dombtető, Alsónemesapáti 24/A 102 éves 82 százalék bükkösben egészségügyiként letermelt 403 m³ faanyagból csak 15 százalék volt a rönkkihozatal. Tavaly 1,1 hektáron 370 m³-t felújító vágásként termeltek le. A természetes bükkújulatot csak 0,1 hektáron kellett mesterségesen kiegészíteni.

Ugyanitt kívágtak egy beteg fát, melyen tanulmányozni lehetett a bükk szinte minden károsítóját. Molnár Miklós bemutatta a bőbitás bükkszű és a zöld karscú díszbogár életmódját, felismerhetőségét és károsítását. Látni lehetett a kergén 1-2 cm átmérőjű fekete foltokat, folyásokat, ami a fa első védekezési módja az álcák ellen.

Külön foglalkozott egy fekete gomba károsításával, a *Biscogniauxia mularia*-t (magyar neve nincs), mely a koronában jelentkezik, főleg az ágakon láthatjuk. A megfeketedett ágak törékennyé válnak, és hamar leesnek. A ledöntött bükkfa ágai darabokra törtek, és a vastag tövén is látni lehetett a kártevőket és a faanyag minőségi romlását.

Molnár Miklós megmutatta a bükk eredményes védekezését is. Az egészséges, erős fa védekezik az álcájáratok ellen, s ennek eredményeképpen látni ellipszis alakú benőtt dudorokat.

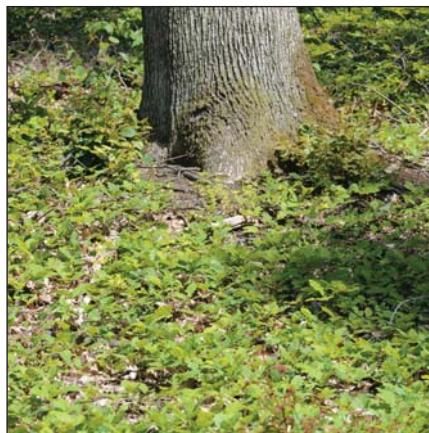
Felhívták a figyelmét mindenkinek, hogy a látottak alapján figyelje a gondjára bízott erdőket, hogy időben lehessen észlelni a károkozókat.

A harmadik helyszínen, Zalaegerszeg 14/L 92 éves erdőrészben észlelték először az idős bükkfák elhalását, mely olyan mértékű volt, hogy 2,5 hektáron tarra kellett vágni. A 100 százalékban kocsánytalan tölgy makkvetéssel felújított területen már ember nagyságúak a csemeték.

A bejárás végén autóval olyan nagy területeken mentünk végig, melyek már az elmúlt években sikeresen, természetes úton újultak fel.

A csácsi tömbben az elpusztult bükkösök szépen felújultak, mindenütt látni a gondos munkát, s az eredményesség igen látványos.

Nem hagyható figyelmen kívül a feltehető nagy vadlétszám, minek következtében mindenütt kerítésekkel és villanypásztorokkal védik a fiatalosokat. Emiatt a vad is egyre kisebb területre szorul.

A természet is segített az utolsó bő makktermésével a tragikus bükkpusztulás következményeinek felszámolásában. A következetes erdőművelési munkával egészséges újulat virul, a szárazság enyhültével, a bővebb csapadék hatására újraéledtek a bükkösök.

A kutatást és a megfigyelést továbbra is célszerű folytatni. Felvetődhet az is, hogy e területen évszázadokkal ezelőtt vajon milyen lehetett a természetes növénytakaró?

A kocsánytalan tölgy természetes felújítását a nagykapornaki erdőtömbben mutatta be Nagy László, ahol Szarka Miklós a kerületvezető erdész. A kerület nagysága 742 hektár.

Itt a legmagasabb a tölgyek területaránya, 41,7 százalék, szemben az erdészeti 22 százalékos átlaggal.

A kocsánytalan tölgy természetes felújítását már a régebbi időben is végezték. 1945 előtt a Nagykapornaki Apát-ság tulajdona volt, és szakszerű erdőgazdálkodást folytattak. Érdekességként említhetjük meg, hogy Zala megyében elsőként fizettek elő az Erdészeti Lapokra 130 évvel ezelőtt.

A negyedik helyszín Nagykapornak 18/M,N és 19/J erdőrészek 110-115 évesek, 16,8 hektár, élőfakészletük 9000 m³. A kocsánytalan tölgy elegyaránya 95 százalék.

2006 őszén jelentős makktermés volt, melyet villanypásztorral védtek

meg, vadkár nem volt. Tavaly 3 hektár redukált területen, gyenge bontással 1440 m³ fatömeget és a második szintű gyertyánt termelték le. Az eredmény döbbenetes! Olyan sűrű tölgyújulat van, hogy nem lehet lépni anélkül, hogy le ne tapossuk.

Az utolsónak Nagy László a Nagykapornak 25/C, 25/D erdőrészeket mutatta be, melyek területe 13,2 hektár. 1986-1996 között magtermő állományként szerepelt, majd fokozatos felújítással, jó magtermés segítségével a 2000. év végéig a teljesen záródott újulat fölül letermelték a faanyagot. A nagy területű, 1,5-2,5 m magasságú tölgyes a sikeres felújítás szép példája.

A látott tölgyfelújítások mintaként is szolgálnak a szakembereknek.

Útközben érintettük a Nagykapornak községhatárban kijelölt Remetekert erdőrezervátumot, mely Zala megye egyik legkiválóbb kocsánytalan tölgyes-bükkös-gyertyános elegyes erdőállománya, egyúttal számos ritka növényfaj termőhelye is. Az erdőrezervátum érintetlen, semmilyen munka nem folyik benne, területe 156,9 hektár.

Közben a híres nagykapornaki Remetekertet mint jelentős egyházi kultúrtörténeti helyet is útba ejtettük. Itt 1924-ben a jezsuiták által építettek egy kápolnát, mely Mária-kegyhely és híres búcsújárárhely volt. A tisztás az 1855-ös nagy tífuszjárvány idején vált kegyhellyé. Ezen a környéken az 1770-es években még remete élt.

A kápolna mellett frissen felújított pihenőhely van, padokkal, asztalokkal, szalonnasütő helyel. Azért is említhetjük, mert mindez az erdőtömb közepében van, a Zalaegerszegi Erdészet kezelésében, és az erdészet végezte a felújítást jelentős anyagi ráfordítással.

Délután Horváth Ferenc értékelte és összefoglalta a szakmai nap tanulságait.

A baráti beszélgetés közben sétát lehetett tenni a gyönyörű arborétumban, ahol most virítanak a havasszépe (*azálea*) virágai.

Meg kell említenünk, hogy a nyugdíjas központi dolgozók is részt vettek a szakmai programon. Jó volt látni, hogy nagy létszámban voltak jelen a kerületvezető erdészek is.

A házigazda Zalaegerszegi Erdészet dolgozói példásan, nagy körültekintéssel szervezték meg a programokat.

A mintaszerű rendezéshez tartozott, hogy a bemutatott erdőkről és a munkálatokról fotókkal és térképpel ellátott kis füzetből tájékozódhattunk.

Szakács László